Aleš Hejna
Lukáš Houška
Petr Klíma

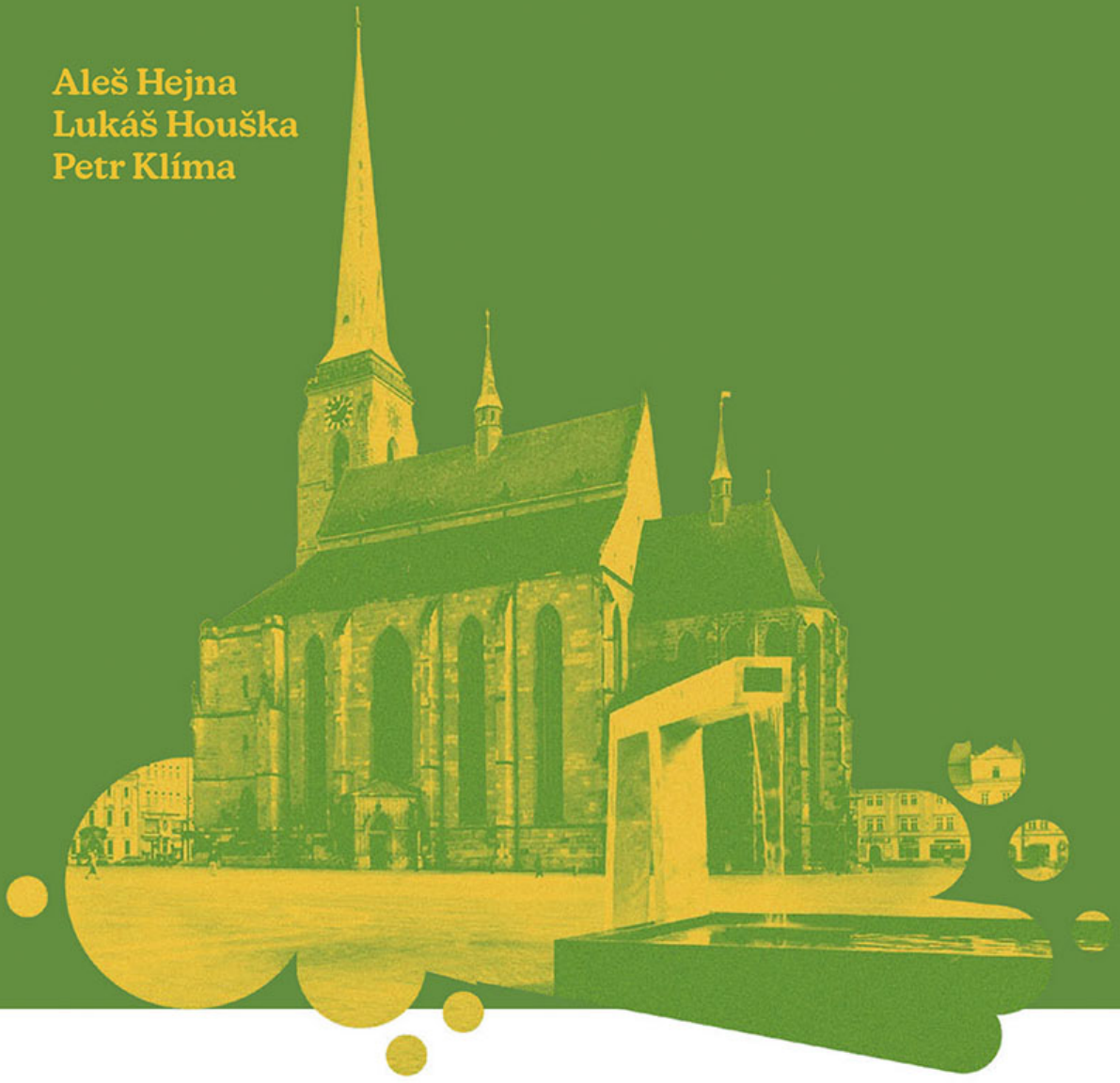

Procházky Plzní

nastole

Procházky Plzní

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihynastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Lukáš Houška, Aleš Hejna, Petr Klíma
Procházky Plzní – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Procházky Plzní

© Lukáš Houška, 2026
© Aleš Hejna, 2026
© Petr Klíma, 2026
Illustrations © Jiří Trnka, heirs
www.studiotrnka.cz

ISBN tištěné verze 978-80-7448-792-7
ISBN e-knihy 978-80-7448-872-6 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)
ISBN e-knihy 978-80-7448-884-9 (1. zveřejnění, 2026) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-7448-885-6 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)

Procházky Plzní

Lukáš Houška
Aleš Hejna
Petr Klíma

nastole

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval ipotom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.
Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí azaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. Vtom případě navýší Restorio částku o20 %.

Obsah

Plzeň vnitřní 10
Plzeň vnější 34
Plzeň průmyslová 56
Plzeň pivovarská 1 78
Plzeň pivovarská 2 104
Plzeň Trnkova 136
Plzeň Loosova 162

Co vidí turista v Plzni? Na straně 62 Praktického průvodce najdete reklamu Ladislava Lábka na jeho papírenský obchod, v němž nabízel i užité umění a starožitnosti. Již tehdy vznikal základ sbírky budoucího Národopisného muzea Plzeňska, jehož se tento bojovník za plzeňské památky stal v roce 1918 prvním ředitelem.

Plzeň bouraná a znovu stavěná

V roce 1914 Karel Pelant napsal do Praktického průvodce
„O Plzni mnohý turista, jenž před tím namlsal se bohatých měst, kde památkami to jen kypí, rád prohlašuje: Tam nic není. Toto ‚nic' jest velmi silné a přehnané slovo. Sice Plzeň svým osudem, válkami, požáry, dlouhou vládou protireformace a později překotnou snahou po rozšíření a nespořádaným vývojem byla jednak zdržena v rozkvětu, neb oloupena o největší část svých památek, ale přece toho zbývá dosti ještě pro turistu, jenž není jednostranným ctitelem pouhých starých věcí. Pisatel chce knížkou touto prokázati, že v Plzni jest dostatek turistických pamětihodností a zajímavostí, ba že jest jich hojněji, než v mnohém, též turisty vyhledávaném místě."
Následuje povzdech dnešních autorů: „Ach, jakou měl před více než sto lety tehdejší místopisec pravdu!" Překotná snaha o rozšíření města i úpravy historického centra Plzeň viditelně poznamenaly. A přestože město o část svých památek přišlo i po roce 1914, po vzniku samostatného státu se rozvíjelo velmi kultivovaně. Po druhé světové válce však vykročilo jinou cestou – především v sedmdesátých a osmdesátých letech poznamenalo jeho obraz nebývalé množství demolic, provedených často bez odpovídající náhrady. Tento přístup se v posledních několika desetiletích mění jen pomalu. Ačkoliv Plzeň bývá označována jako město konzervativní, je zřejmé, že se její obyvatelé už dlouho rozhodují především pragmaticky. Mnoho cenného a zajímavého však v Plzni zůstalo – často skryté, vyžadující hledání a představivost. My vám to rádi pomůžeme objevit. Milí turisté, popadněte „cognac na cesty, mýdlo a náplastě" a vyrazte do Plzně.

Aleš Hejna, Lukáš Houška, Petr Klíma

01

Plzeň vnitřní

Lukáš Houška

Začátek: náměstí Republiky, U Andělíčka
Konec: před radnicí
Délka trasy: 2 km
Náročnost: minimální

1. Kostel sv. Bartoloměje
2. Andělíček
3. Náměstí
4. Kašny
5. Pasáž a empírový dům
6. Františkánský klášter
7. Kostel sv. Anny
8. Dům zbořený kvůli oslavám
9. U Slunce
10. Riegrova ulice
11. Hotel Central a Muzeum strašidel
12. Biskupství
13. Císařský dům
14. Zbrojnice a kat
15. Dominikánský klášter
16. Mesttlův dům
17. Malá ulice
18. Renesanční dům
19. Pražská
20. Radnice

Historické centrum Plzně je překvapivě malé – a to i přesto, že Plzeň patřila k největším středověkým městům v Čechách. Procházka po zdejším pravidelném půdorysu sice bude krátká na metry, ale příběhy a zajímavostmi by vystačila na deset jiných měst! Naši trasu začínáme u presbytáře kostela sv. Bartoloměje. Mezi jeho pilíři se ukrývá kaple s mříží, která chrání sousoší Krista na Olivetské hoře. K mříži zdobené zlatými andělíčky se váže slavná pověst, nejprve se však zastavme u samotné stavby.

Kostel svatého Bartoloměje

Mohutný gotický chrám začal vznikat v první polovině 14. století. Původní kostel stával zřejmě u hradeb. Krátce po založení města však farnost převzal řád německých rytířů, který si po dlouhém sporu se zástupci města vymohl stavbu nového chrámu přímo uprostřed náměstí – což v té době nebylo vůbec běžné. Nejstarší částí je presbytář. Představuje ukázku čisté a ladné gotiky, kde se obvodové zdi redukovaly na opěrný systém a pilíře, zatímco zbytek plochy vyplňují velká okna s vitrážemi. Presbytář byl původně delší, ale při následné výstavbě lodi ho stavitelé o dvě pole zkrátili. Hlavní loď se začala stavět kolem roku 1360. Skrývá v sobě krásné síňové trojlodí, což znamená, že všechny tři lodě jsou stejně vysoké. Uvnitř se tak otevírá monumentální prostor, jehož klenby nese několik mohutných sloupů. V průčelí se původně plánovaly věže dvě, nakonec však byla z estetických důvodů dokončena pouze jedna. Kostel tím získal svůj typický, dramaticky asymetrický vzhled, který okamžitě upoutá pozornost. Poté co věž v roce 1835 vyhořela, dostala novou jehlancovou střechu. Díky ní měří necelých 103 metrů a je nejvyšší kostelní věží v Čechách. Od roku 1993 je kostel nazýván katedrálou, protože se stal sídlem nově zřízeného plzeňského biskupství.

Mezi loď a presbytář je na jižní straně vložena Šternberská kaple, která byla ke kostelu připojena kolem roku 1510. Stavěli ji v období posledních záchvěvů gotiky, a proto se vyznačuje mimořádnou hravostí a nesčetnými detaily. Doporučuji se podívat i dovnitř – přístupná je přímo z kostela a její klenba má visutý svorník, což je taková tehdejší gotická fraječina.

Andělíček

Od Šternberské kaple se pak dostáváme zpět k již zmíněné mříži, která kryje sousoší Krista na Olivetské hoře. Mříž nese ozdobné zlaté andělíčky a jeden z nich, ten stříbrný, je celý osahaný. Váže se k němu známá pověst, která vypráví o tom, že se zde někdy v 17. století konala svatba kata. Protože kat nesměl do kostela, obřad probíhal venku u tohoto sousoší. Když pak kat vstával z pokleku, chytil se právě jednoho z andělíčků. To viděly dvě místní ženy a okamžitě rozšířily zvěst, že se splní přání každému, kdo se dotkne stejného místa. Od té doby sem Plzeňané chodí a v duchu si přejí svá tajemství. Celou báchorku sice trochu kazí fakt, že ještě na konci 19. století nebyl tento andělíček, dnes zvaný také Osahánek, vůbec osahaný, ale řada místních vám odpřisáhne, že se jim tu vyřčené přání opravdu splnilo. Své štěstí proto rozhodně zkuste také.

Katedrála sv. Bartoloměje

Interiér gotického trojlodí

Náměstí

Ještě předtím než odejdeme od kostela, stojí za to se porozhlédnout po náměstí. Patří k největším středověkým náměstím v Čechách, i když tento dojem trochu narušuje samotný kostel, který zabírá jeho velkou část a prostor opticky zmenšuje. Náměstí bylo vytyčeno při založení města kolem roku 1290. Pozdní doba vzniku Plzně (v té době už většina velkých měst stála) přinesla výhodu v podobě racionálně a velkoryse navrženého prostoru. A protože budování města bývá překotná záležitost, sloužil tento rozlehlý prostor mnoha účelům. V době před husitskými válkami bychom tu kromě kostela našli také hřbitov, masné krámy, školu, apatyku a trhové boudy. Kvůli trhům ostatně náměstí vzniklo a stánky zde až do začátku 20. století zaplňovaly nejen plochu náměstí, ale i přilehlé ulice. Kolem náměstí stojí řada domů, z nichž většina pochází až z přelomu 19. a 20. století. Tehdy bohaté město, které těžilo ze svého úspěšného pivovaru, začalo historické centrum překotně modernizovat, což bohužel odneslo mnoho starých budov. Řada historických staveb však naštěstí vlně demolic unikla. Přímo naproti presbytáři tak dodnes stojí například pěkný barokní dům číslo 96. Jeho současná podoba pochází z přestavby v roce 1745 a podle zlatého domovního znamení ve vrcholu štítu se mu říká U Zlatého oka. Pojďme ale vyrazit, ať vidíme také další kus města.

Od kostela zamíříme k jihovýchodnímu rohu náměstí. Při chůzi nás zaujmou krásné měšťanské domy, třeba číslo 12 se dvěma mohutnými renesančními štíty. Říká se mu Scriboniovský a je známý tím, že zde v roce 1634 pobýval Albrecht z Valdštejna předtím, než odjel do Chebu, kde byl zavražděn. Hned vedle stojí bělostný renesanční krasavec, který mezi okny prvního a druhého patra nese měděný nápis Muzeum. Sídlí v něm Národopisné muzeum Plzeňska a samotný dům je nazýván Chotěšovský, jelikož patříval stejnojmennému klášteru. Uvnitř ukrývá krásné záklopové stropy, klenby, a dokonce lodžii připomínající Itálii. Na samotném rohu náměstí pak zaujme zlatá kašna.

Kašna Anděl

Kašny

Plzeňské náměstí mívalo původně jen jednu kašnu. Stávala v severovýchodním rohu a sloužila pro většinu tehdejších plzeňských domů. Teprve na počátku 19. století se agilní purkmistr Martin Kopecký zasloužil o vybudování kašen ve všech čtyřech rozích náměstí. Tyto empírové kašny však pozbyly svého účelu v roce 1889, kdy byla zprovozněna nová plzeňská vodárna, a následně byly bez milosti zbořeny. V roce 2010 se však náměstí dočkalo návratu tradice. Na základě architektonické soutěže, v níž se sešlo 42 návrhů, zde byly realizovány mohutné pozlacené kašny, které mají připomínat atributy plzeňského znaku. My právě stojíme u kašny zvané Velbloud. V jihozápadním rohu se nachází Chrtice a v severovýchodním rohu Anděl. Místních se na ně ale raději neptejte – jsou tu stále ještě příliš krátce na to, aby si je Plzeňané oblíbili.

Pasáž a empírový dům

Nyní přejdeme z náměstí na protější chodník a ocitneme se před modrým a žlutým domem. Ten modrý, který tvoří nároží Františkánské ulice, se nazývá Principálovský a pyšní se v Plzni ojedinělou empírovou fasádou. Dominuje mu však mohutný barokní portál z 18. století. My se ale vydáme do vedlejšího žlutého domu, který skrývá jednu z mála skutečných plzeňských pasáží. Ta nás provede úzkou bílou chodbou s odhaleným torzem gotického portálku až na dvorek a následně do prosvětlené dvorany. Nad námi se rozprostírá zajímavá betonová klenba s luxfery. Dvorana je součástí domu, jehož průčelí je otočené do Františkánské ulice. Tato stavba vznikla v roce 1939 a dvorana si dodnes zachovala původní obložení i výkladce. Mimo jiné zde najdeme příjemnou kavárnu. Pasáž se v těchto místech lomí a pokračuje do Františkánské ulice, kam zamíříte i my. Jakmile vyjdeme z pasáže na chodník, přejdeme na protější stranu a budeme pokračovat jižním směrem podél klášterní zdi. Po pár metrech narazíme na otevřenou mříž, která vede k průčelí kostela Nanebevzetí Panny Marie.

Františkánský klášter

Klášterní kostel bývá otevřen každý den, a tak se nebojme vejít. Mohutné bazilikální trojlodí je méně okázalé než u kostela sv. Bartoloměje. Zatímco na náměstí šlo o městskou reprezentaci, zde se nacházíme v prostoru, který měl sloužit výhradně bohoslužbám. Františkánský klášter s kostelem začal vznikat hned po založení města a předpokládá se, že zeď zdejšího presbytáře byla vůbec první dokončenou kamennou stavbou v Plzni. Světilo se zde již v roce 1300. Na kostelní stavbu navázala výstavba ambitu, který patří k nejlépe dochovaným gotickým klášterním památkám u nás. Vše je sice skryto za barokními fasádami, ale pod nimi tepe čistá gotika. Ověřit si to můžeme i návštěvou Muzea církevního umění, které se nachází v klášteře. Dostaneme se tam tak, že opět vyjdeme na Františkánskou ulici, popojdeme o kousek dál jižním směrem a znovu odbočíme do klášterního areálu. Expozice je zajímavá i tím, že si zde v klidu a bez průvodce můžeme prohlédnout samotné historické prostory. Nahlédneme tak do křížové chodby, na rajský dvůr a do krásné kaple svaté Barbory, která kromě nádherné klenby skrývá také fresky s nejstarším vyobrazením Plzně.

Interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie u františkánského kláštera

Jak se zakládá město

Plzeň je mladé gotické město, jehož historie čítá něco málo přes sedm set let. V té době už měli stavitelé se zakládáním měst velké zkušenosti, a tak zde vznikl pravidelný rastr širokých ulic – žádné úzké uličky jako v přirozeně rostlé Praze. První, co musel panovník pro založení města udělat, bylo zajistit pozemky a sehnat vhodného lokátora – odborníka, který měl tento náročný proces na starost. A první skutečná činnost na samém počátku? Nejprve se uspořádala slavnost, poté se vzal pluh a s párem skotu se vyorala brázda kolem městiště – areálu budoucího města. V místě brázdy byly následně vystavěny hradby, které bezpečně sevřely budoucí město.

Až si projdeme klášter, vydáme se západním směrem Bezručovou ulicí. Ta paradoxně nese jméno po slezském básníkovi, který však v Plzni nikdy nebyl. Roh ulice zdobí barokní domek, který v této části města patří mezi poslední přeživší historické mohykány. Ostatní domy pocházejí většinou z konce 19. století, ale mají krásně dekorované fasády plné umně řemeslných detailů. Zastavme se u domu číslo 152. Ačkoli je to dům moderní, váže se k němu pověst…

Pověst o meteoritu

Dům nese přízvisko U Modré hvězdy. Pověst vypráví, že na dvoře původního objektu stávala stará bašta – městské opevnění skutečně začínalo už za touto ulicí. Dále vyprávění pokračuje zajímavou astronomickou historkou. V baště byl malý byt, ve kterém tehdejší rodina nechala v kolébce své novorozené dítě. Z nebe však náhle přiletěla hvězda a prorazila šindelovou střechu, aniž by ji zapálila. Rodiče vyděšeně běželi do bašty, a když dorazili ke kolébce, dítě bylo v pořádku a vedle něj žhnula doruda rozpálená hvězda, která však nic nezapálila. A název domu byl na světě. V pověsti se tak ukrývá vzácně přesný popis reálného astronomického jevu.
Dále budeme pokračovat Bezručovou ulicí až ke křížení s pěším bulvárem v ulici Bedřicha Smetany. Přímo naproti nám bude stát žlutá budova barokního chrámu svaté Anny. Kostel býval součástí kláštera, avšak po naprostou většinu své historie tomuto účelu vůbec nesloužil.

Kostel sv. Anny, stavba Jakuba Augustona mladšího

Kostel svaté Anny a klášter Dominikánek

Kostel je dílem Jakuba Augustona mladšího, který patřil mezi nejvýznamnější plzeňské barokní tvůrce počátku 18. století. Během naší procházky se s ním ještě několikrát potkáme. Klášter s kostelem začal vznikat v roce 1712 podle přání Eleonory Magdaleny Terezie hraběnky Vratislavové z Mitrovic a její sestry Maxmiliány, které tehdy podaly žádost o založení kláštera přímo k císaři. Město z toho radost nemělo, protože nové stavbě muselo ustoupit hned několik domů, panovníkovi však měšťané odporovat nemohli. První dominikánky do kláštera přišly v roce 1714, kdy ovšem stálo jen torzo zamýšlené stavby. Samotný barokní kostel byl dokončen až v roce 1735. Zlí jazykové tvrdili, že se to Augustonovi příliš nepovedlo a stavba trpí statickými poruchami. Vzhledem k tomu, že zde stojí dodnes, to tak divoké asi nebylo. Klášterní život tu však nevytrval dlouho. Už v roce 1782 císař Josef II. zdejší klášter zrušil a o rok později byl areál vykoupen z náboženského fondu a připadl Plzni. Ta zde zřídila gymnázium a školu. Vzdělávacím účelům slouží stavba dodnes, jelikož se v ní v současnosti nachází Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje. Kostel je dnes propůjčen pravoslavné církvi a o víkendech bývá v jeho útrobách docela živo.

A nyní se vydáme Bezručovou ulicí k západu. Projdeme kolem klášterní budovy s nádherným barokním portálem, na kterém jsou umístěny sochy svatého Floriána – to je ten, kterému u nohou hoří věž – a svatého Vavřince, který si o nohu opírá mříž, na níž byl mučen. Naše kroky dále povedou kolem honosných činžovních domů. Většina jejich bohaté výzdoby se nachází až v horních patrech, takže se nezapomeňme dívat vzhůru. Nakonec dojdeme ke křižovatce s ulicí Sedláčkovou, kde zabočíme doprava. Ještě předtím si však povšimněme prázdné rohové parcely.

Barokní portál bývalého kláštera dominikánek

Dům zbořený kvůli oslavám

Příběh tohoto domu uzavírá kuriózní, leč smutná historka. Původně gotické a renesanční stavení, které se později dočkalo barokní fasády, znali všichni Plzeňané jako hostinec U Görgů. Bývalo to místo, kam rádi chodili plzeňští divadelní herci (dnes tuto roli přebrala nedaleká Kajetánka). Pěkný dům však v době socialismu chátral, až byl v roce 1985 poměrně nesmyslně zbořen. V oficiálním odůvodnění stálo, že je třeba zlepšit prostředí a čistotu města před oslavami osvobození Plzně Rudou armádou. Ano, toto město přitom osvobodili Američané, ale realita osmdesátých let minulého století byla jiná a měla v sobě silné prvky absurdity.

Sedláčkova ulice nás dále povede až na křižovatku s ulicí Prešovskou. Proč vlastně tato plzeňská třída nese jméno po Prešovu? V dobách socialismu měla Plzeň s tímto slovenským městem družbu. Původně se však jmenovala Říšská a později dokonce Americká. Na rohu křižovatky nás nyní přivítá domovní znamení znázorňující zlaté slunce. Dům, na kterém visí, je velmi zajímavý!

U Slunce

Barokní palác, který se balkonem otevírá do Prešovské ulice, byl postaven v roce 1777 a patří k nejkrásnějším měšťanským sídlům v Plzni. O to paradoxnější je, že ještě v roce 1990 to byla naprostá ruina, v níž dokonce hořelo. Naštěstí se stavby ujali památkáři, kteří zde mají své sídlo a občas prostory otevírají veřejnosti. Velmi zajímavá je balkonová mříž, kterou podle pověsti vytvořil zámečník Škoda – dědeček mnohem slavnějšího Emila Škody, zakladatele slavných plzeňských závodů.

Domovní znamení domu U Zlatého slunce

Výkladce

Na konci Prešovské ulice, kde tramvaj odbočuje do Sadů Pětatřicátníků, se nachází dům s velkými dřevěnými výkladci barokních tvarů. Jedná se o repasované obchodní výkladce z poloviny 19. století. Obchody, jak je známe dnes, začaly v Plzni vznikat až v 18. století a během následujícího věku byla podobnými výkladci zkrášlena většina přízemí zdejších historických domů. Mizet začaly ve druhé polovině 20. století, kdy převážil zájem ukázat původní portály a obnovit čistě historickou podobu domů.
Sedláčkovou ulicí dojdeme až na křižovatku s ulicí Riegrovou, kde odbočíme doprava a vydáme se směrem k náměstí Republiky.

Secesní dům na rohu Riegrovy a Sedláčkovy ulice

Riegrova ulice

Tato ulice bývala kdysi jednou z hlavních tepen města. Když byla Plzeň založena, stávala na jejím konci brána, která umožňovala cestu dále na západ. Vždy zde bývaly výstavné domy a bydleli tu významní lidé. Po třicetileté válce však prošlo opevnění města modernizací a před bránou byl postaven mohutný bastion. Brána tím byla zaslepena a vstup do města se přestěhoval do dnešní Prešovské ulice.

Domy v Riegrově ulici rázem pozbyly významu, díky čemuž si však mnoho z nich až do 20. století zachovalo své staré gotické a renesanční formy. Poté však byla většina z nich nahrazena moderními činžovními domy. Mezi ty původní a starší patří třeba dům na rohu Sedláčkovy ulice, kde sídlí restaurace Plzeňka. Uvnitř jsou dochovány gotické a renesanční klenby, takže s dobrým občerstvením na stole zde máme stále co obdivovat. Naše trasa nás však povede dále na náměstí, kde na rohu s Riegrovou ulicí stojí docela nevzhledná budova hotelu.

Hotel Central a Muzeum strašidel

Na místě současného hotelu stával dům, který měl hostinskou činnost zapsanou přímo ve své DNA. Už v 17. století je tu zmiňována možnost ubytování a jako hostinec sloužil dům i později. V 19. století zde fungoval slavný hostinec U Černého orla, jehož nároží zdobil plechový orel. I přes protesty odborníků a tehdejšího ministerstva kultury byl však tento cenný objekt v roce 1968 odstřelen a do roku 1972 na jeho místě vyrostla novostavba hotelu od architektky Jaroslavy Gloserové. Její návrh byl sice v průběhu realizace zjednodušen, ale uvnitř skrývá řadu hodnotných uměleckých děl. Na recepci se nachází například vitráž znázorňující domy na náměstí, mezi nimiž nechybí ani původní zbořená budova. Její autor Stanislav Staněk tímto způsobem potichu vyjádřil svůj odpor k demolici starého stavení. Ze staré budovy se zachovalo alespoň sklepení, ve kterém dnes sídlí Muzeum strašidel – ideální zábava pro děti. Otevřená je také střešní terasa s kavárnou, odkud se otevírá skvělý výhled na celé náměstí.

Jakmile vyjdeme na náměstí, vydáme se doleva směrem k severu. Hned vedle novostavby hotelu stojí krásný barokní dům.

Biskupství

Na tomto místě už od vzniku města stávala plzeňská fara. Církevní správní úřad zde sídlí dodnes, ale v průběhu věků povýšil – v současnosti je budova rezidencí plzeňského biskupství. Autorem současného barokního paláce je již zmíněný Jakub Auguston mladší a tato stavba je považována za jednu z jeho nejpodařenějších. Na první pohled na ní zaujme zejména honosný barokní portál. K domu se ale váže také poutavá pověst, která souvisí s kostelní věží naproti. Na ní prý

kdysi pobýval hlásný, který byl v 17. století husitského vyznání. Jelikož neměl rád katolického faráře, pravidelně v hluboké noci vytruboval pozdní hodiny schválně směrem na faru. Farář kvůli tomu nemohl spát, až z toho nakonec zemřel. Věžný byl však umíněný, nerad měnil své zvyklosti, a tak s nočním troubením pokračoval i po farářově smrti. První noc mu však neviditelná ruka uštědřila pohlavek. To ho sice vyděsilo, ale od zlomyslnosti neodradilo. Druhou noc dostal, ač byl na věži úplně sám, facku. Rozhodl se tedy, že bude méně popíjet, a třetí noc troubil znovu. Ráno ho však našli na věži mrtvého. Od té doby se z plzeňské věže na západ už nikdy čas netroubil.

Plzeňské biskupství

Pranýř a hřbitov

Od vzniku kostela až do konce 18. století stával kolem sv. Bartoloměje hřbitov. Byl ohrazený zdí, kterou zdobily sochy – některé z nich dnes najdeme na Rooseveltově mostě. Před hřbitovní brankou býval v zemi vsazený kámen, který sloužil jako pranýř. K němu se přivazovali hříšníci, jejichž přečin si žádal veřejné zostuzení před celým městem. Pranýř zmizel při demolici hřbitova. Po západní straně náměstí budeme pokračovat až na samotný roh. Ten zdobí barokní morový sloup, který byl postaven roku 1681. Na vrcholu pozlaceného sloupu stojí socha plzeňské Madony, která vznikla jako kopie originálního gotického díla, jež pro změnu zdobí hlavní oltář kostela svatého Bartoloměje. Madoně dělá společnost dalších osm svatých, rozmístěných po obvodu sloupu. Naproti němu stojí výrazný bílý dům s kamennými opěráky. Tomu se říká Císařský.

Císařský dům

V roce 1599 pobýval v Plzni sám císař Rudolf II., který i se svým dvorem uprchl z Prahy, kde zuřila morová epidemie. Na celý rok se tak Plzeň stala sídelním městem rakouského císařství, a tedy i městem hlavním. Panovníkovi se v Plzni líbilo, a proto si tu chtěl nechat vybudovat stálou rezidenci. Město, nadšené vidinou, že by se sem dvůr mohl kdykoli vrátit a znovu zde utrácet velké peníze, z vlastní iniciativy vykoupilo tento dům a nechalo jej přestavět pro panovníkovy potřeby. Císař sice sliboval, že palác využije, avšak do Plzně už nikdy nezavítal. Za nákladnou přestavbu samozřejmě městu nic nezaplatil. Dnes v budově sídlí Magistrát města Plzně, který se do sousední radnice už zkrátka nevešel. Radnici však zatím necháme stranou a odbočíme doleva, následně budeme pokračovat Solní ulicí. Tato třída bývala ve středověku považována za opravdu špatnou adresu. Na jejím konci stávala židovská škola, později zde rostly jen malé a chatrné domky. Situace se změnila až se zbořením hradeb na začátku 19. století. Na rohu ulice a sadů Pětatřicátníků stojí dodnes budova pošty. Původní zdobný dům z roku 1885 byl v roce 1922 radikálně přestavěn do současné podoby. Uvnitř však zůstala zachována dvorana s pěknými detaily – klidně můžeme vejít a rozhlédnout se.

Proti poště pak stojí skupina čtyř domů, vybudovaných v letech 1883–1884 podle plánů architektů Rudolfa Štecha a Eduarda Kroha. Je to přehlídka toho nejlepšího,

co dokázali vytvořit řemeslníci v éře historizujících slohů. Obzvláště pěkný je dům číslo 256, který zdobí bohatá fasáda s vyobrazením velikánů české historie. Tato sgrafita jsou dílem Mikoláše Alše.

Detail zdobné fasády domu číslo 256 v Solní ulici

Na konci Solní ulice odbočíme doprava a budeme pokračovat až k ulici Veleslavínově. Zde na nároží stojí na jedné straně mohutná budova školy a na straně druhé novostavba bytového domu – o obou si něco zajímavého řekneme.

Zbrojnice a kat

Starší dům s novogotickou fasádou dnes obývá Fakulta pedagogická Západočeské univerzity. Budova vznikla v roce 1865 podle plánů vídeňského architekta Moritze Hinträgera a v tehdejší Plzni působila jako zjevení z jiného světa. Vzdělávání sloužila už od samotného počátku. Než zde tato škola vyrostla, stával na jeho místě starý plzeňský hospodářský dvůr, na jehož zahradě se nacházela zbrojnice. Tu zde přikázal postavit sám král a císař Karel IV. a Plzeňané ji v následujících staletích zásobovali dalšími a dalšími zbraněmi. I přesto, že ve druhé polovině 19. století – za působení ne zrovna světových purkmistrů – byla většina vybavení rozprodána,

Fakulta pedagogická Západočeské univerzity v Plzni

část, která zůstala, tvoří dodnes největší sbírku středověkých a novověkých zbraní v Česku. Sbírka je bezpečně uložena v Západočeském muzeu, kde si ji můžeme prohlédnout v expozici příznačně nazvané Stará zbrojnice.

Naproti škole stojí novostavba bytového domu. Ta sama o sobě ničím zajímavým neoplývá, ale místo, na kterém vyrostla, už ano. Kdysi sem ústila Židovská ulička, která vedla podél hradeb a do 16. století sloužila jako ghetto. Pak Plzeňané Židy vyhnali a roh ulice obsadil plzeňský kat. Jeho domek stával přesně v místech dnešního nároží. Městský popravčí byl figurou opředenou mnohými pověstmi a příběhy. I přesto, že měl zajištěno živobytí i střechu nad hlavou, jeho život nebyl záviděníhodný. Kati byli lidé na okraji společnosti – nesměli s ostatními sedět v hospodě u jednoho stolu a v kostele mívali vyhrazenu vlastní lavici. Přesto však často oplývali rozsáhlými znalostmi lidské anatomie, a proto za nimi v mnoha případech mířili nemocní či zmrzačení občané. Pochopitelně se tak dělo pod rouškou tmy, aby je nikdo neviděl. Významným plzeňským katovským rodem byli Kaiserovi, jejichž potomci v Plzni žijí dodnes, byť se tomuto řemeslu nevěnují už více než 150 let.

Pokračujme dále Veleslavínovou ulicí východním směrem. Další zastávka nás čeká hned na křižovatce s ulicí Sedláčkovou, kde největší pozornost poutá budova krajského soudu.

Dominikánský klášter

Budova krajského soudu zde vznikla v roce 1899. Jde o rozlehlý palác se spoustou krásných detailů. Uvnitř se nachází mohutné schodiště, zdobné dveře i honosně vybavené sály – přesto nám však přeji, abychom tam nikdy nemuseli zavítat. Areál doplňuje budova věznice na severní straně, která mívala také kapli, její věž je od severu dobře vidět. Na místě současného komplexu však v minulosti stával mnohem významnější areál.

Když byla Plzeň zakládána, vznikl kromě františkánského kláštera také klášter dominikánský. Ten zaujal místo při severním okraji města. Dominikáni však nebyli s pozemkem spokojeni, a tak ještě předtím, než byly vybudovány hradby, zabrali pozemky i mimo ně. Od té doby má severní hranice historického centra města podivnou nerovnost, která tento blok budov výrazně posouvá severním směrem. Pěkně je to vidět na mapě. Součástí klášterního areálu byly dva kostely – svatého Ducha a mnohem větší kostel svaté Markéty. Tato mohutná stavba byla svou velikostí srovnatelná s kostelem svatého Bartoloměje. Když v roce 1782 císař Josef II. klášter zrušil, byl kostel svaté Markéty prodán na stavební materiál a beze stopy zmizel. Ve zbytku areálu byla zřízena vojenská nemocnice, jejíž existenci ukončila až demolice před stavbou současného soudního paláce.

Naše procházka pokračuje Veleslavínovou ulicí, po cestě si můžeme všimnout detailu nad portálem domu číslo 285, který hlídá dvojice štukových naježených koček. Na křižovatce se vydáme k severu Dominikánskou ulicí. V její dolní třetině odbočuje doprava ulice Malá, ale než do ní zahneme, prohlédneme si ještě zdejší barokní dům.

Štuková plastika kočky na domě ve Veleslavínově ulici

Mestlův dům

Tato barokní stavba je jedním z mála dochovaných starých domů v této ulici. Objekt nese jméno Mestlův podle svého stavitele a dávného plzeňského purkmistra Františka Mestla. Ten si jej nechal postavit v roce 1728 a zlí jazykové tvrdí, že k tomu využil peníze, které zpronevěřil z městské pokladny. Autorem projektu je zřejmě Jakub Auguston. Dům nám zároveň poslouží jako skvělý orientační bod, jelikož u něj zahneme do Malé ulice.

Malá ulice

Malá ulice

Název této ulice je výmluvný a každý ho hned pochopí. Zatímco v celém centru města jsou ostatní třídy široké a prostorné, tato je najednou třetinová. Důvod souvisí s dominikánským klášterem. Jak už víme, dominikáni si protáhli pozemek a město – ačkoli mu to jistě bylo nepříjemné – jej muselo zahrnout do hradebního systému. Hradby zde proto výrazně odbočily, aby obloukem obestavěly i klášterní areál. Vznikl tak trojúhelníkový prostor s malými pozemky. A samotná ulice? Ta je původně příhradební uličkou, kterou využívali vojáci v době obležení města pro vnitřní přesun. Tento koridor časem nabyl na významu a stala se z něj standardní ulice, původní středověká šířka jí však už zůstala.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Procházky Plzní*.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.